

فرونشست زمین در دریای خزر

عقب‌رفت آب دریای خزر باعث شده که در استان پرآب مازندران فرونشست به سمت دریا به ۹ سانتی‌متر در سال برسد. علی بیت‌اللهی، رئیس مرکز تحقیقات راه مسکن و شهرسازی به باشگاه خبرنگاران جوان گفت: موضوع این است که در محدوده‌هایی با وضعیت آبی و مناسب مانند استان مازندران متأسفانه شاهد وجود و رشد فرونشست هستیم و متأسفانه عقب‌رفت آب دریای خزر باعث شده که در استان پرآب مازندران و در برخی از گستره‌های این استان فرونشست به سمت دریا به ۹ سانتی‌متر در سال رسیده است. او افزود: در مرحله نخست بررسی کاهش مخاطرات حوادث طبیعی اقدام به بررسی چهار مخاطره شامل فرونشست، زلزله، سیل و لغزش زمین در ۱۷ شهر جدید کشور کرده‌ایم. او همچنین گفت: شهرهای جدید اطراف کلانشهرهای بزرگ جمعیت‌پذیری زیادی پیدا کرده‌اند و با توجه به آنکه جمعیت برخی از آنها نسبت به گذشته افزایش یافته ضرورت دارد که ارتقای تاب‌آوری شهرهای جدید برای امنیت ساکنان آن‌ها صورت گیرد.

بخش دوم لایحه بودجه به مجلس می‌رود

بخش دوم لایحه بودجه در دولت در حال تکمیل است که در روزهای آینده به مجلس تقدیم می‌شود. به گزارش تسنیم، داود منظور، رئیس سازمان برنامه و بودجه در خصوص تغییرات کمیسیون تلفیق مجلس در لایحه بودجه ۱۴۰۳ و افزایش حقوق کارمندان به ۲۰ درصد گفت: افزایش حقوق و دستمزد باید متناسب با ظرفیت‌های تأمین مالی باشد و هدف دولت این است که بودجه غیرتورمی بسته شود. منظور توضیح داد: قطعاً مردم راضی نخواهند بود که میزان حقوق و دستمزد را بالا ببریم، اما از روش‌های تورمی مانند روش‌های قرضه‌ای یا با استفاده از ظرفیت‌های نظام بانکی بخواهیم کسری بودجه دولت را تأمین کنیم، زیرا نهایتاً اثر تورم بیشتر می‌شود و افزایش حقوق را خنثی می‌کند. او اضافه کرد: اقداماتی هم در مجلس برای فوق‌العاده‌های خاص در حال انجام است که برخی از دستگاه‌ها آن را پیشنهاد دادند و در مورد این موضوع در حال رایزنی با مجلس هستیم تا به جمع‌بندی برسیم.

واریز ۱۰۲ هزار میلیارد تومان سود سهام‌داران

واریز سود سهام و مطالبات سننوتی از ابتدای سال تا اواخر دی‌ماه جاری به رقم ۱۰۲ هزار و ۷۴۰ میلیارد تومان رسید تا رکورد توزیع سود در بازار سرمایه شکسته شود. محمد باغستانی، مدیرعامل شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه اظهار داشت: واریز سود به حساب سهام‌داران در سال ۱۴۰۲ با رشد ۳۲ درصدی نسبت به سال گذشته از رقم ۱۰۰ هزار میلیارد تومان عبور کرده است. باغستانی افزود: شرکت سپرده‌گذاری مرکزی سال گذشته در مجموع مبلغ ۷۷ هزار میلیارد تومان سود از طریق اطلاعات سامانه سجام به حساب سرمایه‌گذاران واریز کرد که امسال شاهد رشد چشمگیری در واریز سود هستیم. باغستانی با بیان اینکه با الزام سازمان بورس و اوراق بهادار از سال گذشته واریز سود سننوتی به سهام‌داران آغاز شده است، اظهار داشت: سال گذشته سود سننوتی ۳۳۹ ناشر اوراق بهادار برای ۳۶ میلیون سهام‌دار واریز شد که بخش زیادی از معوقات سال‌های گذشته سهام‌داران پرداخت شد.

برنامه پیشرفت یا...؟

برنامه هفتم در شرایطی از ۳ ماه دیگر اجرا می‌شود که در یک دهه گذشته فرصت‌ها را یک به یک از دست دادیم و از رقبای منطقه‌ای عقب افتادیم

علی ایوبی

گزارشگر هم‌میهن

برنامه پنج‌ساله هفتم توسعه قرار است از ابتدای سال جدید اجرایی شود اما پرسش‌های مهمی که در این میان مطرح شده، فراتر از اجرای این برنامه است و آن اینکه آیا توسعه در ایران یک اتفاق از دست‌رفته است؟ و آیا ما در مرحله برگشت‌پذیری توسعه در کشور هستیم؟ در متن نهایی برنامه هفتم توسعه واژه توسعه به بهانه غربی شدن به پیشرفت تغییر پیدا کرد و به گفته کارشناسان شاخصه‌ها به ما اثبات می‌کند که پس‌رفت قابل توجهی به جای پیشرفت در برنامه پیش‌بینی شده است. طی یک دهه در فرآیند توسعه برگشت کرده‌ایم و حالا این روند با وضع وخیم‌تری در حال تداوم است. اجرای نخستین برنامه توسعه در ایران به سال ۱۳۲۷ برمی‌گردد که هفت‌ساله بود و «برنامه عمرانی اول» نام داشت. دولت برای اجرای آن از بانک جهانی تقاضای وام ۲۵۰ میلیون دلاری داشت که مورد موافقت قرار نگرفت و در نهایت این برنامه به دلیل کمبود بودجه متوقف شد. پیش از انقلاب پنج برنامه توسعه اجرا شد اما برنامه ششم به دلیل اتفاقات سال ۱۳۵۷ و وقوع انقلاب به مرحله اجرا نرسید. ۹ سال بعد، پس از پایان جنگ ایران و عراق، نخستین برنامه توسعه پس از انقلاب که پنج‌ساله بود در سال ۱۳۶۸ تدوین شد تا شروعی باشد برای بازسازی خسارت‌های وارده از جنگ و ریل‌گذاری برای برنامه‌های توسعه بعدی. از آن سال تا کنون، دولت‌های مختلف شش برنامه توسعه را تدوین و اجرا کرده‌اند که البته زمان برخی از آنان از پنج سال نیز فراتر رفته است.

امارات به‌زودی از ایران جلو می‌افتد

هنگامی که دولت می‌خواست لایحه برنامه هفتم را به مجلس ارائه دهد، گفته شد که نرخ رشد سه برنامه گذشته ۱/۸ درصد بوده در حالی که هدف‌گذاری دولت این است که متوسط ۸ درصد رشد داشته باشد که فاصله بسیار زیادی است. یا گفته شده که نرخ بهره‌وری در دو دهه گذشته منفی بوده است. یا اجرای طرح‌های عمرانی از عمر متوسط ۱۰ ساله به ۱۷ سال در سال ۱۴۰۰ رسیده است. نرخ رشد نقدینگی از ۱۰ درصد قانون برنامه و بودجه به ۳۰ درصد رسیده است یا اگر به شاخص درآمد سرانه نگاهی بیندازیم وضعیت از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۲ منفی بوده است یا اگر به روند فقر نگاه کنیم، مطالعات رسمی نشان می‌دهد از حدود ۱۸ درصد به حدود ۳۰ درصد رسیده‌ایم. یا میزان

در دوره تحریم‌ها، ستادها و شوراهایی ایجاد شد که مجرای قانونی را دور بز نیم که همین می‌تواند عامل زوال نهادها و برگشت‌پذیری توسعه باشد. باید گفت تحریم‌ها عامل اصلی برگشت‌پذیری نیست بلکه تنها می‌تواند یک عامل تشدیدکننده باشد

سرمایه‌گذاری منفی بوده و کفایت استهلاک موجود را نمی‌دهد. مثلاً در بخش صنعت در چهار سال اخیر نرخ آن منفی بوده که معنی آن این است که ظرفیت رشد برای سال‌های آینده تضعیف می‌شود. «حسین رجب‌پور» اقتصاددان که دانش‌آموخته توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی در دانشگاه علامه طباطبایی است در نشست «سنجش نسبت میان برنامه هفتم و توسعه فراگیر» به فرصت‌های از دست‌رفته یک دهه گذشته در حالی اشاره می‌کند که در ۱۲ سال گذشته اغلب کشورهای منطقه به جز سوریه و لبنان، پیشرفت داشته و جلو رفته‌اند اما کشور ما در حال تبدیل شدن به اقتصاد پنجم منطقه است و افول کرده‌ایم و اگر با همین روند پیش برویم، کشور امارات از ما جلو خواهد زد که یک زنگ خطر جدی برای اقتصاد ایران است. رجب‌پور درباره برگشت‌پذیری دستاوردهای توسعه و همیشگی و دائمی نبودن آن اینگونه گفته است: «فوکویاما کتابی با عنوان «نظم و زوال سیاسی» دارد که در آن توسعه را حاصل تکامل نظم اجتماعی می‌داند؛ همانطور که فعالیت‌ها در جامعه متنوع می‌شود، قواعدی که باید روابط میان انسان‌ها را نشان دهد نیز باید پیچیده‌تر شود و ضامن این پیچیدگی «تکامل نهادی» است؛ بنابراین قاعده‌تک جامعه توسعه‌یافته‌ها را پیش‌رفته‌تری نسبت به جامعه توسعه‌نیافته دارد. نکته‌ای که فوکویاما مطرح می‌کند این است که هیچ ضمانتی وجود ندارد اگر جامعه‌ای به نهادهای پیشرفته دست پیدا کرد به‌صورت همیشگی این نهادها را در اختیار داشته باشد. توسعه یک امر حتمی نیست و خیلی از جوامع در جهان در موقعیت «در حال توسعه» باقی می‌مانند اما مسئله فراتر از آن این است که «توسعه‌یافته‌ها» نیز همواره این موقعیت را حفظ نخواهند کرد. فوکویاما می‌گوید بین سیاست و بوروکراسی یک تعارض وجود دارد؛ سیاست شخص‌محور است در حالی که بوروکراسی نظم غیرشخصی مبتنی بر ضابطه است و هرگاه سیاست بر بوروکراسی چیره شود، شاهد زوال نهادی خواهیم بود. برگشت‌پذیری توسعه از آنجا به ما مربوط می‌شود که اگر از سال ۱۳۹۰ به این سو رانگه کنیم با چیزی به عنوان «دهه از دست‌رفته توسعه» در ایران مواجه هستیم و با در نظر بسیاری از شاخص‌های توسعه، ما وضعیت ابتدای دهه ۹۰ را نداریم و یا در همان حدود باقی مانده‌ایم. به‌رغم اینکه ما برای توسعه برنامه‌ریزی داشتیم و برای آن تلاش کردیم اما نه تنها پیشرفت نکردیم حتی تا حدی عقب‌رفته‌ایم.»

برنامه هفتم پسوند پیشرفت را به جای توسعه بدک می‌کشد

رجب‌پور تأکید می‌کند: «تصمیم‌های شخص‌محور و صلاح‌دیدگی، یکی از عوامل مهم این پسرفت است اما تأکید من بر این است که آشفتگی نظری، نداشتن ایده راه‌نما و فقدان نظریه مناسب برای توسعه است که این برگشت‌پذیری را ایجاد می‌کند. به‌عنوان نمونه باید بگویم که بعد از ۶ برنامه توسعه‌ای که بعد از انقلاب اجرا شده است، در برنامه هفتم، پسوند «پیشرفت» را به جای «توسعه» بدک می‌کشد و این یعنی ما در ۶ برنامه به دنبال توسعه بوده‌ایم اما در برنامه هفتم به دنبال پیشرفت هستیم. من قول می‌دهم اگر از افرادی که این برنامه را ارائه داده‌اند بپرسید که منظور شما از پیشرفت چیست، نمی‌توانند توضیح مناسبی دهند.

آن چیزی که براساس شاخصه‌ها به ما اثبات می‌کند این است که ما در فرآیند توسعه برگشت کرده‌ایم. اهمیت آن در اینجا مشخص می‌شود که در پیوستی که برنامه ششم توسعه وجود داشت عنوان شد که برای تهیه برنامه لایحه ششم توسعه نزدیک به ۸۰ هزار نفر/ ساعت کار کارشناسی صورت گرفته شده است. حال اینگونه در نظر بگیریم که ۱۲ سال زمان وجود داشته که در آن مدت یک مجموعه عظیمی به نام دولت بوده و بسیاری از کارشناسان و هزینه‌های بسیار انجام شده تا یک گام به جلو برویم و این تلاش‌ها برای این بود که اگر قرار بر این بوده که سه ساله به عقب برویم، نهایتاً دو پله عقب برویم اما ناتوان از این بودند که ما را به جلو ببرند. شاید بتوان اینگونه تحلیل کرد که وقوع تحریم‌ها از سال ۱۳۹۰ به این سو شوک‌هایی که از بیرون به اقتصاد ایران وارد شد، عامل این اتفاقات باشد و دیدیم که در دوره تحریم‌ها، ستادها و شوراهایی ایجاد شد که مجرای قانونی را دور بز نیم که همین می‌تواند عامل زوال نهادها و برگشت‌پذیری توسعه باشد. باید گفت تحریم‌ها عامل اصلی برگشت‌پذیری در توسعه ما نیست بلکه تنها می‌تواند یک عامل تشدیدکننده باشد.

در جدیدترین آمار ارائه‌شده گفته می‌شود که نرخ بیکاری ۷ درصد است اما آیا این با واقعیت‌ها مطابق است؟ نتیجه آنکه به این آمارها چه خواهد بود؟ این باعث خواهد شد که ما برگشت‌پذیری را فهم نکنیم بنابراین وقتی ایده راه‌نمای درست نداشته باشیم دچار امتناع از پذیرش واقعیت می‌شویم.

حدود دو سال پیش، در صدر روز اول دولت سیزدهم که به آن پنجره سیاست‌گذاری گفته می‌شود، شاهد هیچ ایده‌ای نبودیم که متوجه تغییر ریل دولت شویم و نگفتند چه روندهایی را متوقف کرده‌اند و چه روندهایی را شروع کرده‌اند و در صدر روز اول هیچ گزارشی را از سوی دولت ندیدیم تا راهبردهای خود را معرفی کند. بعد از دو سال نیز باز هم یک جهت‌گیری مشخص را نمی‌بینیم. در این شرایط و در همان دو سال پیش دولت باید برنامه هفتم را ارائه می‌کرد اما با وقفه دو ساله مواجه شد حتی دو برنامه چهارم و پنجم نیز شش ساله شد و از سقف زمانی خودشان عقب افتادند که نشان از برگشت‌پذیری توسعه در ایران است. در این میان برنامه ششم شکل عجیبی پیدا کرد که عنوان آن را می‌توان اینگونه نوشت:

«برنامه پنج‌ساله ششم توسعه، هفت‌ساله شد» که تعبیر طنزی از واقعیت کشور است. در این میان یک تعبیر جدید با عنوان «پیشرفت» به برنامه هفتم توسعه اضافه شده که حداقل تفسیر آن در اسناد سازمان برنامه و بودجه وجود ندارد. شاید نگاه آنها این بوده که توسعه معادل غربی شدن است و برای همین از کلمه پیشرفت استفاده کرده‌اند که معنی تعالی معنوی در آن وجود دارد. دولت آقای احمدی‌نژاد

علی سعدوندی کارشناس اقتصادی:

بی‌برنامگی یعنی برنامه‌ریزی برای پسرفت

برنامه هفتم توسعه درحالی قرار است در کشور اجرایی شود که به گفته علی سعدوندی، کارشناس اقتصاد و استاد دانشگاه، بعد از برنامه سوم هیچ برنامه‌ای در کشور اجرا نشده است. او در گفت‌وگو با «هم‌میهن» این موضوع را مطرح کرد که در سازمان برنامه و بودجه برنامه‌های قبلی را کمی می‌کنند و همان‌ها را می‌نویسند و دولت نیز سیاست «از این به آن ستون فرج است» را در پیش گرفته، درحالی که کشور در خیلی از مسائل به مشکل جدی خورده است.

«فکر می‌کنید برنامه هفتم توسعه ما را به سمت توسعه و رشد فراگیر می‌برد؟

خیر، چون از نظر من از برنامه سوم توسعه به بعد هیچ برنامه‌ای در کشور اجرا نشده است و در کل تنها دو برنامه توسعه یعنی برنامه‌های توسعه اول و سوم تا حدی اجرایی شده است. کار افرادی که در سازمان برنامه و بودجه حضور دارند، این شده که حقوقی بگیرند، برنامه‌های قبلی توسعه را کمی کنند و بازنویسی کرده و گاهی تعهدات دولت را کم کنند. برنامه پنج‌ساله هفتم قرار است چه کاری انجام دهد؟ آیا مردم در جریان جزئیات آن هستند؟ هدف برنامه‌های توسعه به نوعی ایجاد وفاق ملی است و به وسیله آن قرار است بین دستگاه‌های اجرایی هماهنگی ایجاد و نا هماهنگی بین بخش‌های مختلف اقتصادی اجتناب شود، اما در ایران چنین چیزی رخ نمی‌دهد و حتی برای مردم توضیح داده نمی‌شود که قرار است در برنامه توسعه چه کارهایی انجام شود و گویی برای رفع تکلیف نوشته شده است. این روند متأسفانه کشور ما را به جای خوبی نخواهد رساند.

«می‌توان گفت که در توسعه برگشت داشته‌ایم؟

طرز تفکر دولت این است که از این ستون به آن ستون فرج است، درحالی که در بسیاری از مسائل به مشکل جدی خورده‌ایم. تولید برقی و گاز کشور به‌شدت تضعیف شده و تمام زیرساخت‌ها مانند راه‌ها در حال استهلاک و از بین رفتن هستند، نسل دهه شصت و هفتاد بیکار هستند، ازدواج نکرده و فرزند ندارند. من تصور این است که اگر همین‌گونه پیش برویم تمدن چند هزارساله ایران از بین می‌رود. شرایطی که در کشور ما حاکم است حدود ۲۰ سال پیش در اوکراین اتفاق افتاد و از یک کشور صنعتی به کشوری تبدیل شد که در فقر و فساد غرق شده است. در کشوری که به این مرحله برسد در نهایت روح جمعی آن سرزمین به جایی می‌رسند که کشور را از بین ببرد و خودکشی اجتماعی صورت می‌گیرد. مادر طول تاریخ ماندگار بوده‌ایم و البته خطاهایی نیز داشته‌ایم. هر گاه ضعیف شدیم مورد تهاجم و تعرض بیگانگان مانند